

Олексій Олександрович РАЧИНСЬКИЙ,

курсант навчальної групи Ф1-302 факультету №1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Тетяна Григорівна Фоміна,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9513-1673>

ВИКОРИСТАННЯ ДОСТУПНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна змінила все, через що національна правова система була вимушена пристосовуватися до нових реалій. Не минули нововведення до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Ці зміни сформували свої особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. Однією з особливостей є обов'язкове, а у деяких випадках можливе використання технічної фіксації процесуальних дій доступними технічними засобами.

Одразу треба зазначити, що законодавець не визначає форму фіксування технічними засобами (фото-, аудіо-, відео- фіксація тощо), а підкреслює саме доступність технічних засобів, які створюють умови для збереження інформації, що може мати значення для кримінального провадження, та яка дозволить скласти належним чином протокол огляду місця події [1, с. 15].

Фіксація процесуальних дій доступними технічними засобами використовується у наступних випадках:

По-перше, фіксація процесуальних дій доступними технічними засобами використовується за відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій, але з подальшим складанням відповідного протоколу не пізніше 72 годин з моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій (абз.2 п.1 ч.1 ст. 615 КПК України). Вищевказана норма за своєю суттю покликана унебезпечити учасників слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану.

Основними умовами можливості не складання слідчим, прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, протоколу під час її проведення або безпосередньо після її закінчення є: 1) здійснення фіксації доступними технічними засобами; 2) подальше складання

відповідного протоколу не пізніше 72 годин з моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій.

По-друге, обов'язкова фіксація доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису, використовується при проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих (абз.3 п.1 ч.1 ст. 615 КПК України). Тобто, виходячи з зазначеної норми для проведення даних слідчих (розшукових) дій без залучення понятих є дві підстави: 1) неможливість залучення понятих з об'єктивних причин (об'єктивними можна вважати причини, що не залежать від волі суб'єкта, який проводить відповідну дію; 2) потенційна небезпека для життя чи здоров'я понятих (такою небезпекою є будь-які фактори, що можуть завдати шкоди життю чи здоров'ю понятого. Наприклад, загроза ракетного чи інших видів обстрілу, протипіхотні міни чи інші засоби ураження живої сили, можливі атаки диверсійно-розвідувальних груп супротивника тощо).

Також у абз.3 п.1 ч.1 ст. 615 КПК України законодавець зазначає умови фіксації доступними технічними засобами проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи без залучення понятих: перша – обов'язковість такої фіксації; друга – фіксація шляхом відеозапису; третя – безперервність такої відеофіксації.

По-третє, використання доступних технічних засобів відеофіксації здійснюється під час допиту свідка, потерпілого, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб (ч. 11 ст. 615 КПК України). Також можливість відповідної фіксації надається під час допиту підозрюваного, за умови якщо у такому допиті брав участь захисник (ч. 11 ст. 615 КПК України). Необхідно одразу наголосити на тому, що правила використання показань у процесі доказування змінено у зв'язку з внесенням змін до ч. 4 ст. 95 КПК України, в якій передбачено, що в умовах воєнного стану суд вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилятися на них, в порядку визначеному ст. 615 КПК України.

Отже, ми можемо зазначити, що не зважаючи на те, що війна змусила пристосовуватися до нових реалій, законодавець швидко реагує на зміни та адаптує національне законодавство під потреби практичних працівників. У свою чергу можливість, а в деяких випадках обов'язкове використання доступних технічних засобів фіксації під час слідчих (розшукових) дій не стало виключенням, адже за своєю суттю покликана

унезбезпечити учасників кримінального провадження та сприяти ефективності розслідування в умовах воєнного стану.

Список бібліографічних посилань: 1. Гловюк І., Дроздов О., Терятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим розслідування в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Дніпро, Львів, Одеса, Харків 2022 р. URL: <https://www.academia.edu/86287571> (дата звернення: 26.10.2022).

Андрій Юрійович РЕПЧОНОК,

*аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Віталій Володимирович Романюк,

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3406-0151>*

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Подальше дослідження проблем розслідування злочинів у сфері економіки вимагає встановлення повного визначення цього поняття - «злочини у сфері економіки». Слід відзначити, що у літературі по-різному підходять до визначення цього поняття. Наприклад, Енциклопедія сучасної України визначає його як «Різновид злочинів, здійснюваних у процесі професійної діяльності в рамках і під прикриттям законної економічної діяльності з використанням легальних економічних інститутів (правил, форм, процедур) [1].

О.М. Литвак зазначає, що під цим поняттям слід розуміти «Сукупність умисних корисливих злочинів, які вчиняються посадовими особами, іншими працівниками підприємств і установ незалежно від форм власності шляхом використання службового становища та місця роботи, а також так званих злочинних промислів, здійснення яких не пов'язано з використанням службового становища» [2, с. 217].

Я.С. Палешко, О.М. Кубецька та Т.М. Остапенко надають визначення як «Види злочинів, які здійснюють вплив на економіку країни,